

Kereszty Orsolya (Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Kulcsfontosságú „rejtett” női terek a nemzetépítésben a
Magyar Paedagogiában (MP) (1892–1918)

Tanulmányom a *Magyar Paedagogia* folyóirat 1892-1918 közötti nemzetépítést tárgyaló diskurzusait elemzi a társadalmi nem (gender) kategóriájának használatával. Nemzet, nacionalizmus és társadalmi nem szoros összefüggéseire már több kutató is felhívta a figyelmet. A gender-szemponútú megközelítések abból indulnak ki, hogy férfiak és nők különbözőképpen vesznek részt a nemzeti mozgalmakban, és ezért arra koncentrálnak az elemzésekben, hogy hogyan konstruálódik meg a két nem a nemzeti diskurzusokban, és hogyan konstruálják meg magát a nemzetet. A társadalomban az elfogadott normák és viselkedések révén létrejön egy privilégizált nemzet. Így nacionalizmus és társadalmi nem egyaránt társadalmilag és kulturálisan konstruált kategóriák, és minden esetben a „Másik” ellentétéként fogalmazódnak meg, s ilyen módon részei a kulturálisan létrehozott hierarchiáknak. Nacionalizmus és társadalmi nem részese egymás konstrukciónak azzal, hogy megidézi és segít megkonstruálni „mi” és „ők” ellentétét, és ennek eredményeként a „Másik” kizárását. A nők a hegemon diskurzusokban kirekesztve a direkt cselekvésből, a nemzetek szimbolikus határjelölőivé válnak, mint a biológiai és kulturális reprodukció primer elemei. A nemzetről szóló narratívákban a nemzet mindig virtuálisan feminizált, és védelmet igénylő pozícióban van. A „Másikat”, a nőket, mint a nemzetek biológiai és kulturális reprodukciójáért elsődlegesen felelős aktorokat, tisztaságukat, valamint a nemzet területét megvédeni elsődlegesen a nemzeteket konstruáló férfiak feladata. Az aktív férfi így a védelmező, a nő pedig a nemzet társadalmi és biológiai „anyaméhe”.

Gerő András összhangban a gender-szemponútú kritikai megközelítésekkel azt állítja, hogy a 19. században kialakult új magyar nemzettudat formálódása az első pillanattól kezdve erős nemi szerepekre utaló karakterisztikában történt. A haza és az ország egyértelműen nőként konstruálódott meg, és a nemzet, vagyis a férfiak felelőssége volt, hogy védjék és óvják azt. A magyar nemzet tehát egy maszkulin karakterként jön létre, egyértelműen férfiszerepre utaló identitással.¹ Ezt a felvetést gondolom tovább tanulmányomban figyelembe véve, hogy a társadalmi nemi konstrukciók mindig hatalmi relációkat is megfogalmaznak. Tanulmányom kérdése az, hogy milyen nemi szerepekre utaló konstrukciók voltak jelen a folyóiratban? Pontosabban milyen beágyazott és rejtett hatalmi helyzetre utaló nemi diskurzusok voltak jelen a társadalmi konstrukciókról folyó diskurzusokban? Mi módon konstruálták meg a nők saját tereiket és szerepeiket?

¹ Gerő András. *Képzelt történelem*. Bp., 2004.